

Redovisning av utförd undersökning enligt 11-13 §§ KML

Referensnummer för den inskickade blanketten är: 2705

[Klicka här för att skriva ut från din webbläsare.](#)

Geografiska och administrativa uppgifter

Län Västra Götaland	Kommun Bollebygd	Landskap Västergötland
Socken Bollebygd	Fastighet/kvarter Forsa 5:1 m.fl.	Kartblad
Beslutande länsstyrelse (datum för beslut) Västra Götaland (2017-0918)	Länsstyrelsens dnr 431-194712017	Beslut enligt KML Arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11§ KML

Undersökningens art och omfattning

Undersökarens dnr/projektnr G1725	Typ av undersökning/åtgärd Arkeologisk utredning	Fältarbetstid start/slut 2017-11-20 - 2017-12-04	
Undersökande/ansvarig organisation Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ	Projektansvarig Caj Carlstein	Typ av exploatering Detaljplan	
Uppdragsgivare/exploatör Bollebygds kommun	Antal arbetsdagar 7	Beräknad rapporttid 142	Total faktisk kostnad

Berörda RAÄ-nr, datering och lägesbestämning

Berörda RAÄ-nr/tillfällig arbetsidentitet (objektnr) G1725:1-3
Datering Stenålder-Nyare tid
Mätmetod RTK Skala Kommentar kring inmätning
Medelfel vid inmätning Vi utredningen användes en GPS samt en RTK. Medelfelet för GPS:en varierade 0,05-2 meter mellan 1-5 meter, medan RTK:n hade ett medelfel omkring 0,05-0,5 meter.

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	Osäker position	Ej synlig ovan mark	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
G1725:1	65	70			
Antal	Lämningstyp	Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)		
1	Boplats	Keramik			
Antikvarisk bedömning	Skadestatus	Undersökningsstatus	Aktualiserad bedömning		
Fornlämning	Välbevarad	Delundersökt	Lämningstypslista		
Beskrivning	Boplatslämning på krönet av en öst-västlig höjdrygg mot sluttning åt norr. Den generella lagerföljden i närområdet utgörs av ett matjordslager med en tjocklek som vanligtvis varierade mellan 0,3-0,4 meter, följt av ett ljust lager av postglacial sand och silt. I schakt S1026 påträffades två gropar (A1027 och A1031), tre stolphål (A1028-30) samt ett kulturlager (A1032). I två av anläggningarna insamlades fynd i form av flinta (A1027) och keramik (A1031). I kulturlagret (A1032) påträffades slaggrester och				

aggregat av sintrad lera. Boplatsområdet på 130x50 meter avgränsas topografiskt åt väst av en större ravin, åt norr av Nolåns dalgång och öst av befintlig väg. Åt söder avgränsas området av tomma schakt. Emellertid är det sannolikt att boplatsområdet sträcker sig vidare öster ut in i fornlämning G1725:2. Belägen på östra sidan den befintliga Forsvägen som löper i nordsydlig riktning genom området.

Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning

Vid en eventuell exploatering anser Rio Göteborg att området bör undersökas vidare arkeologiskt innan arbetsföretaget äger rum.

Fyndmaterial

Ur gropen A1031 insamlades en skärva keramik. Skärvan är av svart, glättat, välbränt gods, dekorerad med horisontala räfflor. Skärvan kommer sannolikt från ett mindre kärl, likt en skål eller kopp och dateras till perioden romersk järnålder-folkvandringstid. Ur A1027 insamlades två flintavslag.

Orientering

Öst-väst

Terräng

Krön av sandig åsrygg mot sluttning åt norr.

Skadebeskrivning

Skadad av den befintliga Forsavägen.

Vegetation

Hårdvallsäng

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr (möh)	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr) G1725:2	Osäker position	Ej synlig ovan	mark	Lägsta nivå (möh) 65	Högsta nivå 70
Antal 1	Lämningstyp Boplatsområde	Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)			
Antikvarisk bedömning Fornlämning	Skadestatus Välbevarad	Undersökningsstatus Delundersökt			Aktualiserad bedömning Lämningstypslista	
Beskrivning	Boplats, topografiskt avgränsad till ett område ca 300x70 m (öst- väst). Inom området påträffades ställvis förekommande anläggningar i form av stolphål, gropar och rännor. I S1017 påträffades en del av ett flintspån. I S1005 påträffades fragment av bränd lera, samt en bränd flinta.					
	Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning					
	Vid en eventuell exploatering anser Rio Göteborg att området bör undersökas vidare arkeologiskt innan arbetsföretaget äger rum.					
	Fyndmaterial					
	F4: Övre delen av ett avbrutet spånfragment, 1x1,5 cm, 0,3 cm tjockt, slagbula samt två parallella åsar i spånets slagriktning. Baserat på spånets storlek och slagteknik får det en neolitisk datering. F5: Ett stycke bränd lera 3,5x2 cm, med tydligt avtryck från kvist eller flätverk. F6: Bränd flinta 3x2x0,5 cm.					
	Terräng					
	Krön av sandig åsrygg mot sluttning åt norr.					
	Vegetation					
	Hårdvallsäng					

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	Osäker position	Ej synlig ovan	mark	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
	G1725:3	55	60			
Antal 1	Lämningstyp Boplats	Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)			
Antikvarisk bedömning Fornlämning	Skadestatus Välbevarad	Undersökningsstatus Delundersökt			Aktualiserad bedömning Lämningstypslista	
Beskrivning	Ensamliggande härd (A1060, 1,3x1 meter). Anläggningen snittades och undersöktes vid utredningstillfället för att försöka fastställa fornlämningsstatus. Härden bedöms som förhistorisk, baserat på form och innehåll (skörbränd sten). Kol samlades in ur härden för C14-analys i syfte att stärka lämningens status i förhållande till tidsgränsen 1850. I väntan på provsvar från Ångströmlaboratoriet registreras området som fornlämning.					
	Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning					
	En ensamliggande härd kan ur perspektivet boplatsstruktur/landskapsutnyttjande ge kunskaper om religiösa eller profana aktiviteter utanför boplatsområdet, samt viktig information om landskapets utnyttjande under brons-järnålder.					
	Rio Göteborg anser att inga ytterligare arkeologiska åtgärder är nödvändiga i samband med en eventuell exploatering av ytan.					
	Terräng					
	I flack sluttning mot Söråns dalgång i söder.					
	Vegetation					
	Hårdvallsäng					

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	Osäker position	Ej synlig ovan	mark	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
	G1725:4				50	55
Antal	Lämningstyp	Egenskapstyp				
1	Tegelindustri	Egenskapsvärde(n)				
Antikvarisk bedömning	Skadestatus	Undersökningsstatus			Aktualiserad bedömning	
Fornlämning	Skadad	Ej undersökt			Lämningstypslista	
Beskrivning						
<p>På en storskifteskarta över Säteriet Forsa nr-1-3 från år 1811 visas tegelbruket som utgörs av tre hus (LMV 2017 O14-17:1). Brännkammaren/ugnen som ligger längst norr utgörs av ett fyrkantigt hus som mäter ca 15 m x 15 m. Byggnaden är uppförd med ett plant tak med ett möjligt rökhål i mitten. Direkt söder om ugnen ligger ett öst/västligt placerad byggnad, som mäter ca 50 m x 10 m. Byggnaden är sannolikt torkladan, där teglet torkades och lagrades innan bränning. Strax söder om den östra kortsidan av torkladan, ligger den tredje byggnaden i nord-sydliga riktning, som mäter ca 30 m x 12 m. Byggnaden fungerade som lokal för tillverkning av tegel ifrån den råa leran. Lertakten ligger enligt kartbladet direkt nord-öst om tegelbruket markerat med en åtta. Söder om byggnaderna ligger en åkeryta vilken beskrivs som bördig på kartans legend.</p> <p>I samband med utredningen lades två schakt inom området, som i modern tid täckts över med fyllnadsmassor i syfte att tjäna som avställningsplats. I S2031 framkom resterna av en grundmur (A2033) till en av byggnaderna. I västra delen av schaktet påträffades ett stolphål 0,5 meter i diameter. I det andra schaktet (S2034) påträffades inget av antikvariskt intresse.</p> <p>Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning</p> <p>Något uppförande år för tegelbruket har vi inte kunnat nå vid tiden för redovisningens inlämnande, men utifrån det historiska kartmaterialet kan vi påvisa dess närvaro på platsen så sent som 1811. Det finns emellertid arkivuppgifter om att tegelbruket ingick i en försäljning av markegendomar lydande under Forsa säteri år 1781 (Handlingar från bördesrättegång 1794-1796, Landsarkivet: A 579).</p> <p>Vid en eventuell exploatering anser Rio Göteborg att området bör undersökas vidare arkeologiskt innan arbetsföretaget äger rum.</p>						
Terräng						
Låglänt terrass intill Söråns meandrande flöde.						
Skadebeskrivning						
Övertäckt med fyllnadsmassor. Området används idag som avställningsplats byggmateriel och slägvagnar.						
Vegetation						
Slyskog utmed Sörån						

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	G1725:5	Osäker position	Ej synlig ovan	mark	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
Antal	Lämningstyp		Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)			

1	Husgrund, förhistorisk/medeltida Typ	Övrig		
Antikvarisk	Skadestatus	Undersökningsstatus	Aktualiserad bedömning	bedömning
Uppgift om	Uppgift saknas	Uppgift saknas	Uppgift saknas	Annat underlag
Beskrivning				
<p>G1725:5 markerar Forsa Säteris mangårdsbyggnad som stod på platsen fram till 18 oktober 1930, då den totalförstördes i en brand. Namnet Forsa omnämns första gången under tidigt 1400-tal, då sätesgården uppförs av väpnaren Peder Sparre. Under 1600-talet ägs gården av ätten Silfverhielm, för att under 1700-talet övergå till ätten von Mentzer ägo genom giftermål. Gården finns kvar i ätten von Mentzers ägo fram till 1897.</p> <p>Någon slutgiltig information om byggnadens ursprungliga uppförande har vi inte kunnat nå vid tiden för slutredovisningens inlämning. Däremot finns uppgifter i landsarkivets akter (A579: Forsa Säteris arkiv) om att byggnaden byggdes om år 1769 och att samma byggnad står på platsen fram till den förstörs 1930. Två flyglar uppförs intill mangårdsbyggnaden år 1787 och utgörs idag av befintliga boningshus.</p> <p>Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning</p> <p>Området där den gamla mangårdsbyggnaden stod ingår inte som tilltänkt exploateringsområde i den aktuella detaljplanen. Därför utfördes, efter samråd med länsstyrelsen, inga markningrepp inom området. Med grund i det historiska kart- och arkivmaterialet, anser Rio Göteborg att en kompletterande arkeologisk utredning bör utföras i samband med en eventuell exploatering inom området.</p> <p>Skadebeskrivning</p> <p>Nedbrunnen byggnad</p>				

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	Osäker position	Ej synlig ovan	Lägsta nivå	Högsta nivå
	mark (möh)	(möh) G1725:6			
Antal	Lämningstyp	Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)	1	
	Lägenhetsbebyggelse	Typ	Torp		
Antikvarisk	Skadestatus	Undersökningsstatus	Aktualiserad bedömning	bedömning	
Uppgift om	Uppgift saknas	Uppgift saknas	Annat underlag		
Beskrivning	<p>På en storskifteskarta över Säteriet Forsa nr-1-3 från år 1811 visas torpet Näset som totalt utgörs av tre byggnader, samt 7,14 tunnland av åker- och ängsmark (LMV 2017 O14-17:1). Torplämningen är övertäckt av en 4-6 meter hög vall av bärlager till en väg, hörande till Forsa säteris travbana. Vid utredningen upptogs två schakt intill banvallen för att fastställa lämningens närvaro och eventuella status, men inget av antikvariskt intresse påträffades i schakten. Utifrån det rektifierade kartmaterialet, tycks emellertid lämningen vara lokaliserad något längre söder ut, under den befintliga banvallen.</p> <p>Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning</p> <p>Den antikvariska bedömningen baseras på torpets närvaro på storskifteskartan och inägoavmätningen över området, som upprättades 1811 samt informationen i den till kartorna medföljande beskrivningen. Vid en eventuell exploatering anser Rio Göteborg att området bör utredas vidare arkeologiskt innan arbetsföretaget äger rum.</p> <p>Terräng</p> <p>Svag sydväst sluttning ned mot området där Sörån möter Nolån och bildar Storån.</p> <p>Skadebeskrivning</p> <p>Övertäckt av tjocka bärlager till en väg, som hör till Forsa säteris travbana.</p> <p>Vegetation</p> <p>Ängsmark</p>				

Objekttabell för lämningstyper

RAÄ-nr	Tillfälligt arbetsid. (obj.nr)	Osäker position	Ej synlig ovan	mark	Lägsta nivå (möh)	Högsta nivå (möh)
	G1727:7					
Antal	Lämningstyp	Egenskapstyp	Egenskapsvärde(n)			
1	Husgrund, historisk tid	Verksamhet	Industri			
Antikvarisk bedömning	Skadestatus	Undersökningsstatus	Aktualiserad bedömning			
Uppgift om	Uppgift saknas	Uppgift saknas	Annat underlag			
Beskrivning	<p>På storskifteskartan över Säteriet Forsa nr-1-3 från år 1811 visas fyra byggnader inom det angivna området. Byggnaderna fungerade som arbetarbostäder åt arbetarna verksamma vid tegelbruket (G1725:4) (LMV 2017 O14-17:1). Hur vida det finns några kvarvarande lämningar av bostäderna har vi inte kunnat fastställa på grund av att vid tillfället för utredningen inte beviljades marktillträde av fastighetsägaren.</p> <p>Antikvarisk kommentar/motivering till aktualiserad bedömning</p> <p>Området för de på kartan markerade arbetarbostäderna kunde inte undersökas vid tillfället för den arkeologiska utredningen. Utredningen av ytan avbröts då markägaren för den aktuella fastigheten motsatte sig all form av arkeologiska markingreppen, med anledningen att området inte kommer beröras av något av de planerade exploateringsarbetena inom ramen för den nya detaljplanen.</p> <p>Dock anser Rio Göteborg att det historiska kartmaterialet legitimerar vidare arkeologisk utredning, om en eventuell exploatering planeras inom ytan.</p> <p>Terräng</p> <p>Flack sydsida av sandig åsrygg mot Söråns flöde.</p> <p>Skadebeskrivning</p> <p>Byggnadslämningarna ligger delvis under befintlig byggnad samt delvis under hårdgjord yta intill lastbrygga.</p> <p>Vegetation</p> <p>Företagslokaler, samt lastzon för av- och pålastning av byggmaterial.</p>					

Referenser
Kartmaterial

Berörda RAÄ-nr/objekt-nr G1725:5-7		
Kartarkiv Lantmäteriet	Kartakt/Årtal O14-17:1 uppförd 1811	Karttyp Övrig karta
Kartarkiv Lantmäteriet	Kartakt/Årtal 15-boa-233 uppförd 1811	Karttyp Storskifte

Skriftlig Källa

Berörda RAÄ-nr/objekt-nr	Raä
Bollebygd 330 och 331	
Skriftlig källa	
Engman, Fredrik & Ternström, Clas (2016). Arkeologisk utredning inför planerad höghastighetsjärnväg mellan Borås och Göteborg, sträckan Mönlycke-Bollebygd, Råda, Landvetter, Härryda, Björketorp och Bollebygds socknar, Härryda och Bollebygds kommuner, Västra Götalands län. [Göteborg]: SWECO	

Ingen bildinformation bifogad

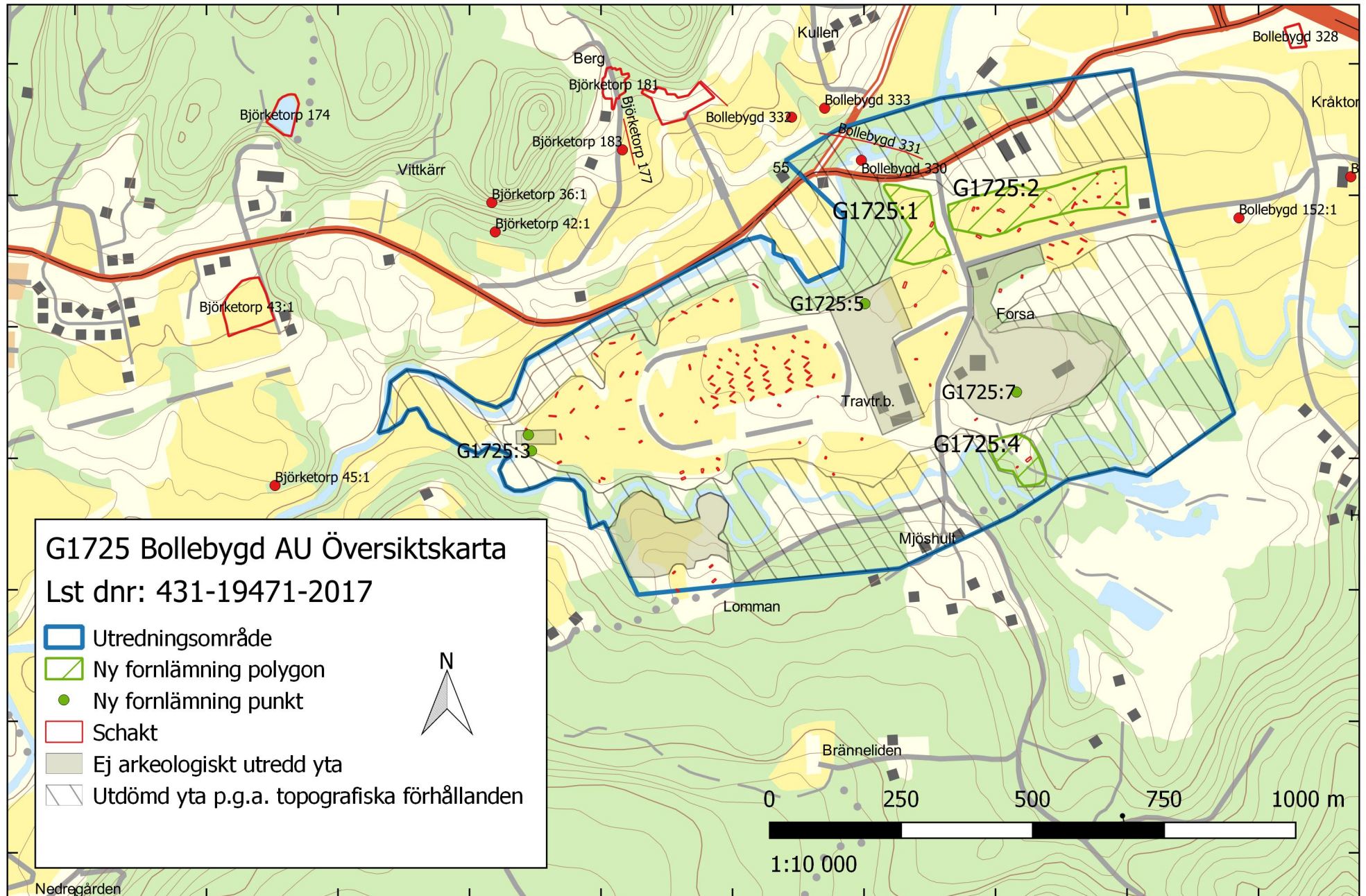
Filnamn	Typ	Storlek
G1725 Anl?ggningar 55.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.dbf	application/octet-stream	0.01 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.dbf~	application/octet-stream	0.09 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.shp	application/octet-stream	0.01 Megabyte
G1725 Anl?ggningar 55.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.dbf	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.shp	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ej arkeologiskt utredd yta.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.dbf	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.shp	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Ny fornl?mning punkt.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.dbf	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.shp	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Nya Fornl?mningar polygon.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.dbf	application/octet-stream	0.42 Megabyte

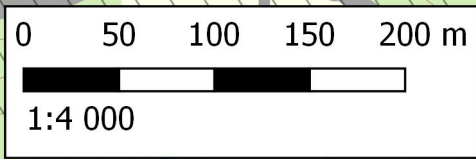
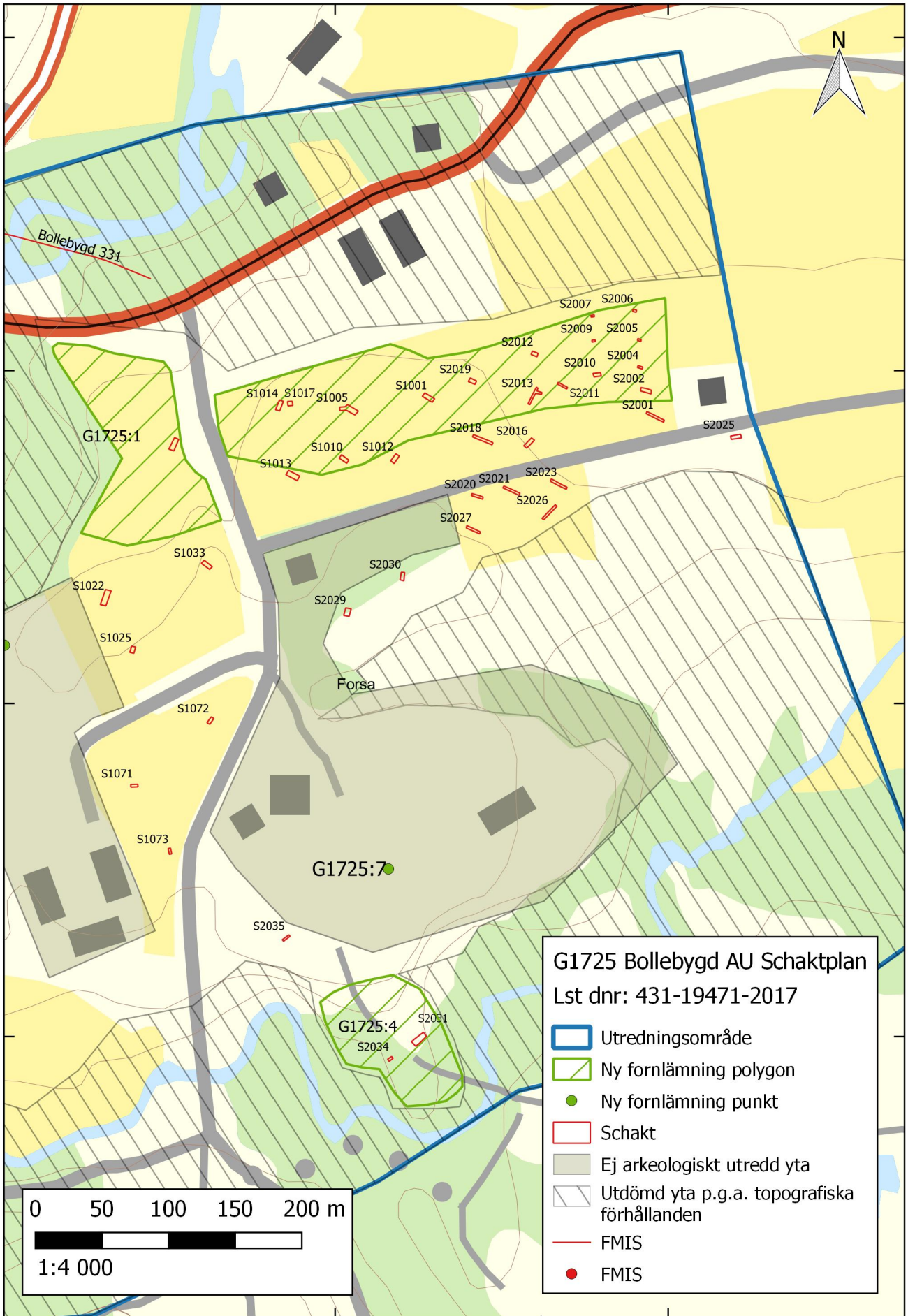
G1725 Schakt CC GW.dbf~	application/octet-stream	0.42 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.shp	application/octet-stream	0.03 Megabyte
G1725 Schakt CC GW.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.cpg	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.dbf	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.prj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.qpj	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.shp	application/octet-stream	0.00 Megabyte
UO Bollebygd AU.shx	application/octet-stream	0.00 Megabyte

Redovisning

<p>Sammanfattning av undersökningsresultaten</p> <p>Utredningen resulterade i registreringen av fyra nya fornlämningar G1725:1-4 samt tre ej utredda platser där det i det historiska kart- och arkivmaterialet finns uppgifter om arkeologiskt intressanta lokaler G1725:5-7.</p> <p>G1725:1 Boplats G1725:2 Boplats G1725:3 En undersökt och borttagen ensamliggande härd. Rio Göteborg bedömer att den bör anses som undersökt och borttagen i samband med utredningen. G1725:4 Tegelindustri G1725:5 Husgrund. Ytan utreddes inte efter samråd med Länsstyrelsen, då objektet låg inom ett område som ej berörs av kommande exploateringar inom den nya detaljplanen. G1727:6 Lägenhetsbebyggelse. Ytan kunde inte utredas i sin helhet, då platsen helt täckts över av 4-6 meter tjocka bärlager till en travbana. G1725:7 Husgrund. Ytan kunde inte utredas vid utredningstillfället då att fastighetsägaren motsatte sig de arkeologiska ingrepp på deras mark. Motiveringen att ytan inte berörs av kommande exploateringar. Länsstyrelsen underrättades.</p> <p>Rio Göteborg sig bakom Swecos arkeologiska utredning från 2016 vad gäller de övriga kulturhistoriska lämningarna Raä Bollebygd 330 och 331. Vår utredning har inte gett nytt underlagsmaterial som kan motivera en ändring av tidigare bedömningar.</p>
<p>Förslag till fortsatta åtgärder</p> <p>Rio Göteborg bedömer att lämningarna G1725:1-2 och 4 bör undersökas vidare om exploateringsplanerna kvarstår. Rio Göteborg bedömer vidare att lämningarna G1725: 5-7 bör utredas om markingrepp blir aktuellt i framtiden.</p>
<p>Fynd som ska fyndfördelas Ja</p>
<p>Meddelande till FMIS Redovisningen är skickad till Länsstyrelsen i Västra Götalands län för godkännande.</p>

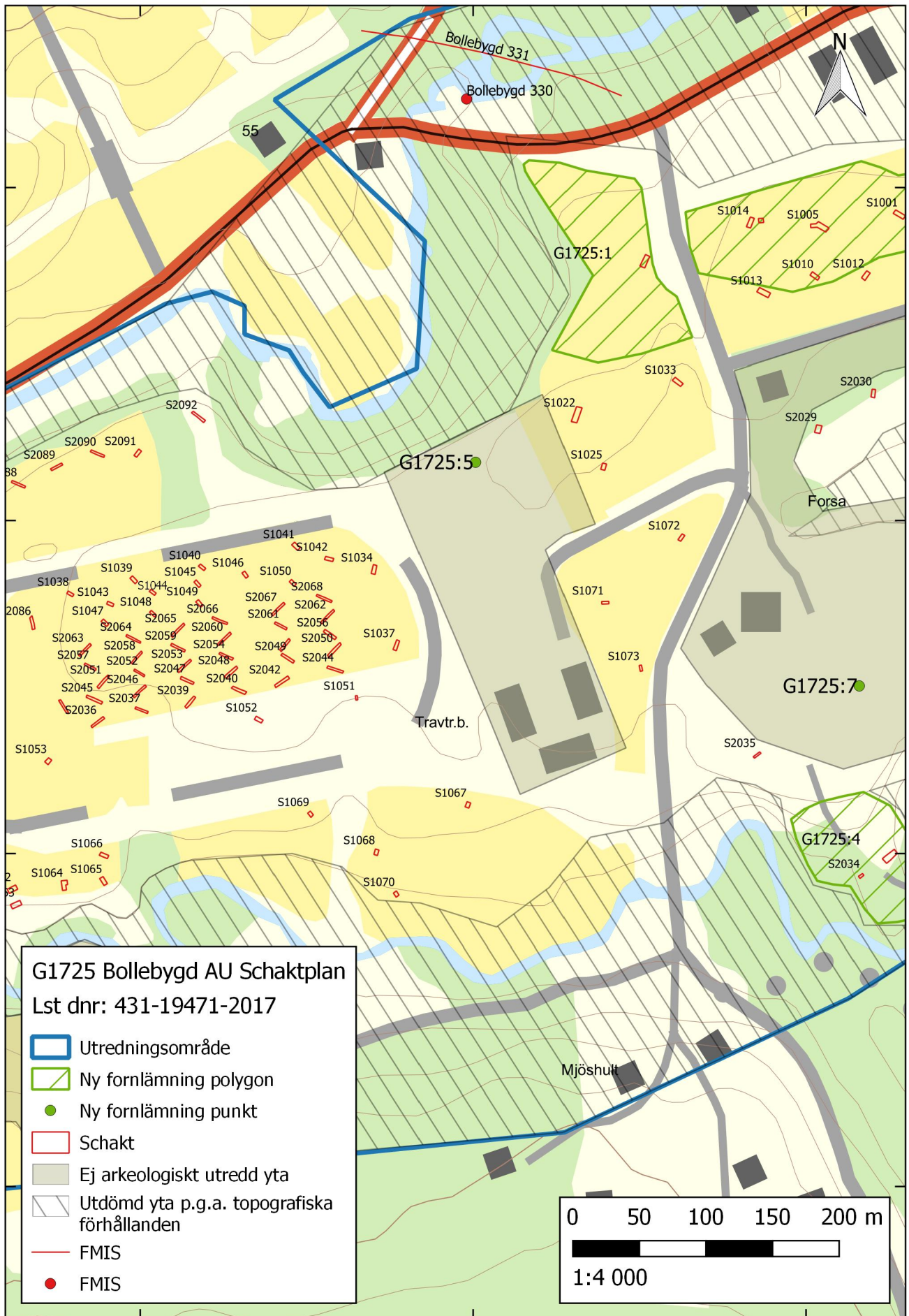
Blankett inskickad av: Caj Carlstein (caj.carlstein@riogbg.se) 0709599842

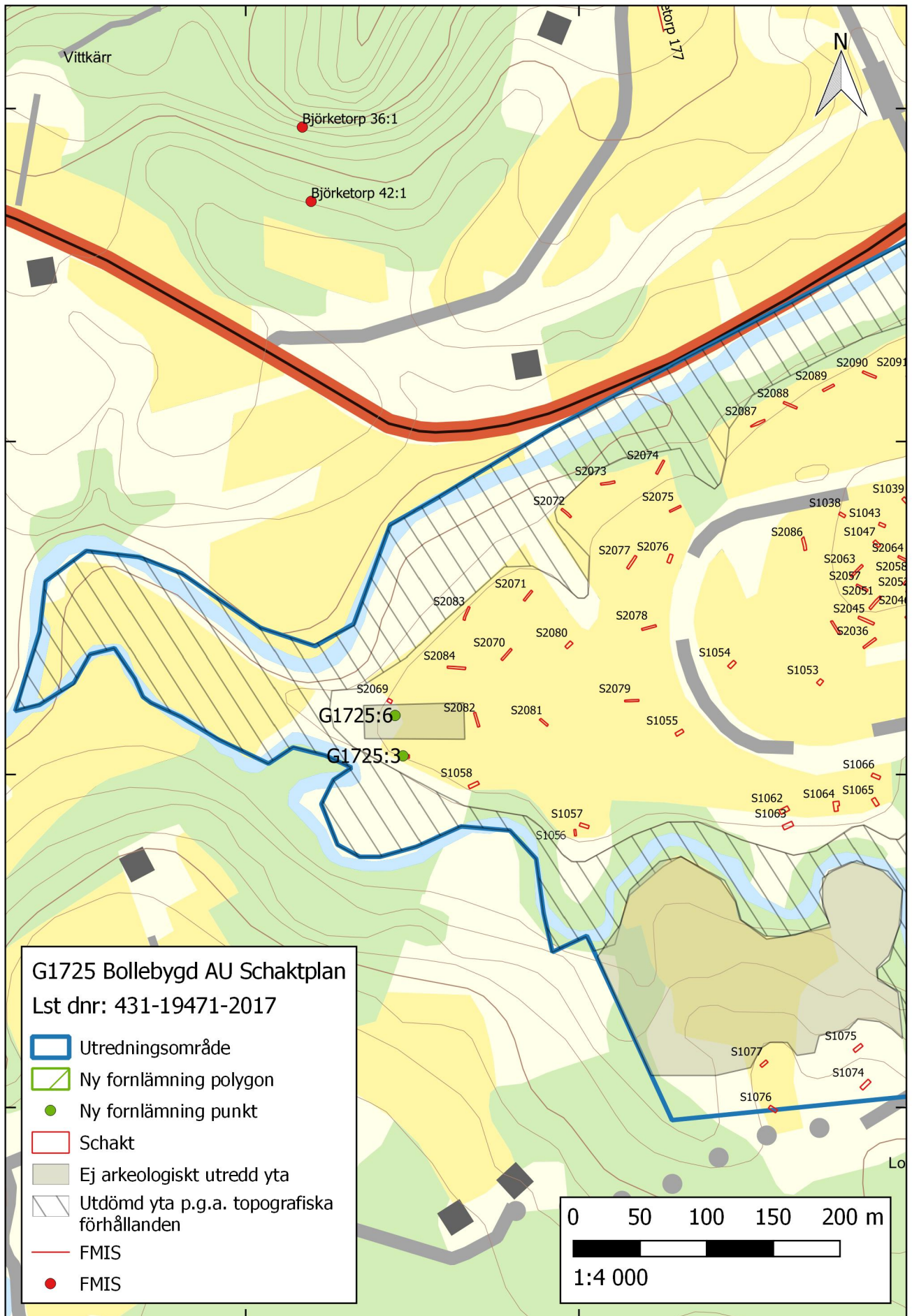

G1725 Bollebygd AU Schaktplan
 Lst dnr: 431-19471-2017

- Utredningsområde
- Ny fornlämning polygon
- Ny fornlämning punkt
- Schakt
- Ej arkeologiskt utredd yta
- Utdömd yta p.g.a. topografiska förhållanden
- FMIS
- FMIS

G1725 Bollebygd AU Schaktplan
 Lst dnr: 431-19471-2017

- Utredningsområde
- Ny fornlämning polygon
- Ny fornlämning punkt
- Schakt
- Ej arkeologiskt utredd yta
- Utdömd yta p.g.a. topografiska förhållanden
- FMIS
- FMIS

0 50 100 150 200 m

1:4 000

